

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 24. februarja 1939.

Samoupravne finance

Pretekli teden je razpravljala banski svet naše banovine o banovinskem preračunu za prihodnje preračunsko leto. Vse razprave banskega sveta so bile pod vtiskom zadnje spremembe v vladi, posebno po izjavi predsednika vlade, ki jo je podal 16. t. m. pred narodno skupščino, se je razpoloženje banskih svetnikov za samoupravo še stopnjevalo. To se je določno pokazalo tudi v resoluciji, ki so jo podpisali vsi banski svetniki, in v kateri želijo, da bi bilo letošnje zasedanje banskega sveta zadnje s sedanjim območjem. Po vsem tem se vidi, da je želja po pravi samoupravi enotna in iskrena. Iz poteka razprav samih pa moremo sklepati, da tako v pogledu pojmovanja samouprave kakor tudi mogočnosti njenega obsega ni bilo med banskimi svetniki pravega soglasja in jasnosti.

Stvar je poskusil nekoliko določneje razjasniti banski svetnik, znani gospodarstvenik g. Ivan Avsenek, ki je po ugotovitvi, da je banovina s sedanjim preračunom izčrpala vse fiskalne mogočnosti in da more ravnatežje preračuna priti v nevarnost, kakor hitro bi se gospodarsko stanje v banovini nekoliko poslabšalo, izvajal po poročilu »Slovenca« tole:

Če pa pogledamo banovinski preračun še bliže, vidimo, da je banovina izčrpala tudi vse kreditne možnosti. Če hočemo torej pospešiti nakazano delovanje banovin, moremo to doseči samo tedaj, če pride do kakšne izredno ugodne dobe v konjunkturi. Zato je čisto ravno, da se vsi oziramo po nečem boljšem, to je po samoupravah, kjer se bo naš sedanji svet lahko spremenil tudi v sklep. Toda vse to si vendar ne predstavljamo preveč lepo. Domišljamo si, da si bomo lahko pospešili dohodke iz državne blagajne. Med nami se je do zdaj govorilo, da je šlo vseh 20 let v Belgrad, poznej pa se bo vse t ospremenilo. Mislim, da je vse to pojmovanje zasnovano na napačnem opazovanju stvarnosti.

Pregledal sem te dni državni preračun iz preteklega leta, ki znaša 12 milijard. Ko sem pregledoval te številke, sem ugotovil naravnost čudovite stvari. Ko sem pregledal prve postavke, ki se sploh ne morejo razdeliti, sem najprej ugotovil, da ostane za morebitno delitev le 9 in pol milijard. Če vzamemo še nekatera ministrstva, kjer bi dalo kaj oddeliti ali pa pustiti, vidimo, da ostane od vsega preračuna 12 milijard za delitev na kake samouprave 2 in pol milijarde. Vprašati se moramo, kako se bo ta znesek lahko zadostno dodelil samoupravam. Od teh 2 in pol milijard pride na osebne izdatke še poldruga milijarda, ki bo ostala ista tudi pozneje. Tako ostane od vsega za delitev samo še nekaj nad eno milijardo. Ta ena milijarda bo na podlagi kakega pametnega sporazuma prišla v poštev za delitev.

Še predno pa pridemo do kakšnih samouprav, moramo reorganizirati ves naš davčni sestav v državi. Reorganizacija davčnega sestava je prav nujna, še preden se sploh začne razprava o kakih samoupravah. Če se ta reorganizacija davčnega sestava ne izvede, bodo razlike med raznimi banovinami porazne in tako strašne, da ne bo mogoče s samoupravami naprej, ker bom imeli v državi kar več razdeljenih davčnih območij. Od Jesenic do Djevdjelije ne sme biti nobene davčne neenakosti.

Opozoriti sem hotel na vse te težave, ker te težave bodo povzročile počasno organizacijo samouprav. Treba bo veliko potrpljenja in pametnega sporazumevanja.

»Slovenski narod« pa je o isti stvari poročal takole:

»G. Avsenek je tudi razčlenil lanski državni preračun v znesku okrog 12 milijard in je izračunal, koliko od tega preračuna bi odpadlo na našo banovino, ako bi dobili široke samouprave, o katerih je bilo na letošnjem zasedanju precej govorjenja. S številkami je govornik porušil iluzije, ki so si jih nekateri naredili v zvezi s samoupravami glede na njih finančni in gospodarski efekt. Dokazal je, da bi bila Slovenija

gospodarsko ogrožena, ako bi razumeli samouprave tako, da bi nastale v državi tudi tri gospodarske celote. Slovenija bo napredovala tudi kot široka samouprava le pod pogojem, če ne bo od Jesenic do Djevdjelije nobene gospodarske meje.

Pri branju poročila »Slovenskega naroda« človek nehote dobi vtisk, da je nad izvajanje govornika poročevalca našel posebno dopadenje, ker bi drugače najbrže ne bil napisal: »S številkami v roki je govornik porušil iluzije, ki so si jih nekateri naredili v zvezi s samoupravami glede na njih finančni in gospodarski efekt.« Da je »Slovenski narod« o stvari tako poročal, mora imeti neki razlog. Najbrže se ne motim, če domnevam, da je »Slovenski narod« našel med govorom banskega svetnika g. I. Avseneka in pa med mnenjem, ki ga je pred leti podal o mogočnosti obsega samoupravnih financ bivši podban g. dr. Otmar Pirkmajer, neko skladnost. Ta je tedaj namreč postal: vil trditev, da je mogoče oddeliti od osrednje državne uprave le posle, ki predstavljajo v državnem preračunu razmeroma majhne vsote, zaradi česar bi si s tem banovinska samouprava ne mogla dosti pomagati. G. I. Avsenek pa je v svojem govoru rekel, da se more od vsega državnega preračuna, ki iznaša čez 12 milijard, na kakšne samouprave oddeliti 2 in pol milijarde.

Če ta znesek 2 in pol milijarde razdelimo na banovine po ključu prebivalstva, bi odpadlo na našo banovino okroglo 200 milijonov dinarjev. To res ni mnogo, če pomislimo, da bi zaradi tega banovina morala prevzeti na sebe tudi vse izdatke za posle, ki bi se oddelili od osrednje uprave. Na ta način bi seveda banovina ne imela od takšne

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

samouprave nobene resnične koristi. Pri takšni zamisli samouprav se seveda res več ali manj tudi krijeta mnenji obeh imenovanih strokovnjakov.

Marsikom se bo čudno zdelo, kako je moglo priti do takšne vsaj navidezne soglasnosti v tako važnem vprašanju med upravnim uradnikom in gospodarstvenikom. Meni se zdi, da je do tega moglo priti samo zaradi okolnosti, da sta oba vzela za podlago svojih razmotrivanj samo preračun državni izdatkov, ne pa tudi preračuna državnih dohodkov. Očitno je ta izhod razmotrivanja, ki je po mojem mnenju zmoten, pripeljal oba mnenja do nekakšne soglasnosti, da od samouprave nimamo pričakovati posebnih ugodnosti.

Vsaka samouprava pa more biti res samouprava le tedaj, če ima tudi svoje lasne dohodke in ni odvisna od sredstev, ki bi jih ji dodeljevala osrednja vlada, ki je skoraj redno močnejša od pokrajinske. Zato moremo priti do pravih zaključkov glede koristi samouprave samo, če pri tem vpoštevamo tudi neodvisnost dohodkov in v tej zvezi razdelimo tudi dohodke državnega preračuna. Razume se, da je tukaj danih več mogočnosti; izven dvoma pa je, da more Slovenija glavno prednost bodoče samouprave iskati predvsem pri oddelitvi državnih dohodkov in ne toliko pri oddelitvi državnih izdatkov. Na tej podlagi bi mogla samouprava pod nekimi pogoji prihraniti letno čistih nekaj sto milijonov, s katerimi bi mogli vsaj deloma nadomestiti to, za kar smo bili tekom časa prikrajšani.

Iz vsega povedanega pa nujno sledi, da nam je neizogibno potreben natančen načrt glede bodoče samouprave, da bomo vedeli, kako in kaj moramo zahtevati, da se bo naše stanje v resnici zboljšalo.

A. Bercieri.

Neprevidna igra

Po padcu Stojadinovičeve vlade je priobčil »Obzor« nekaj določenih podatkov, kako so bili doslej zapostavljeni hrvaški kraji. Pri tem pa je zapisal tudi besede, da se mora ob njih spotakniti vsak, ki mu je za stvarno in pravično rešitev naše notranje stiske. »Obzor« govori namreč, kakor da bi bila hitra in pravična rešitev hrvaškega in slovenskega vprašanja čuda težka in zahototana zadeva. Tako pravi dne 15. t. m., da je sicer Winston Churchill v »Paris Soiru« sicer poudaril nujno, da se hrvaško vprašanje hitro reši, vendar pa ima pomisleke proti temu, češ da on bolje pozna težave, ki jih je treba na tem potu prebrestiti in da se pri najboljši volji ne morejo čez noč rešiti pereča politična vprašanja. Dobesedno piše celo: »Pot do njihne rešitve je dolg in naporen, in treba je ravnati previdno, da se zaradi naglice ne bi delalo tjavdan in tako namesto trajnega dela rodilo kaj nezrelega.«

Na prvi pogled se vidi, da so te besede preišljene. Da pa vsaj ne bi nihče mislil, da so bile morebiti napisane le bolj mimogrede, v uredniški naglici, je »Obzor« isto misel dan pozneje ponovil. Pri tem zatrjuje espet, da je rešitev naših perečih notranje političnih vprašanj »težka in delikatna naloga«, da je treba ustvariti zanjo »potrebno psihologično ozračje in vzajemno dobro voljo.«

Kdor je za hip pomislil ob teh »Obzorovih« besedah, so se mu morale zdeti čudovito znane. In res, prav tako in podobno je govoril Živković ob nastopu svoje diktature, govorili so Srškić, Uzunović, Jevtić, govoril je zlasti tudi Stojadinović. Zmeraj je bilo govorjenja o potrebi, da so ustvari potrebno ozračje — kakor vidimo, je vzel »Obzor« celo ta izraz naravnost iz nacionalne rotoparnice. Zmeraj se je govorilo o neverjetnih težavah decentralizacije, pa samo zato, da se je ob vzdihovanju nad centralističnimi pomanjkljivostmi lahko centraliziralo dalje. Zato dobi človek nehote vtisk, kadar sliši tako pripovedovanje, da se z njim pripravljaja ne samo novo zavlačevanje rešitve našega najbitnejšega vprašanja, ampak da

se v njem celo utira pot novemu centralizmu. Saj je vendar na primer dovolj znano, kolikokrat je obetal Stojadinović samouprave v neverjetnih širinah, a prav tako je znano, da je on v treh letih zbral v centralistično upravljanih fondih več našega denarja, kakor vsi prejšnji režimi v sedemnajstih letih.

Pa so vendar tudi prejšnji razumeli svoje opravilo!

Stvarno pa podpira »Obzor« s takimi besedami samo vse tiste centralistične preužitkarje, ki sicer vedo, da bo njihnega brezkoristnega, zajedavskega življenja prej ali slej kraj, ki bi si ga pa vendar hoteli podaljšati čim dalje tem boljše. Kajti kadar gre za korita, takart si vzdene ta zvrst ljudi državotvorne naočnike na zaskrbljene oči, in zdajci se jim zdi, da so se »politične strasti« še premalo pomirile in da je treba gledati, da »popusti napetost«. Seveda vedo prav natančno, da so ravno oni sami in njihni nacionalni načini zburkali politične strasti in povzročili napetost. Zato tudi po pravici upajo, da se ne strasti ne napetost ne bodo polegale, dokler bodo oni imeli moč v državi. Iz te vzročne zveze med obstojem napetosti in svoje moči pa črepajo upanje, da jim oblast ne zdrkne iz rok. In tako tudi bo prav do takrat, ko bodo vsi pošteni ljudje spregledali nepošteno igro. Z drugimi besedami, ko si bo utrlo pot spoznanje, da so zburkane strasti in politična napetost nasledek centralističnih sestavov in prizadev in da torej ne smejo biti opravičilo zanje.

Samo v takojšnji odpravi centralizma je torej rešitev!

Za tiste pa, ki so stalnemu besednemu krotovičenju centralistov toliko podlegli, da morebiti že res verjamejo, da bo odprava centralizma zamudna zadeva, nekaj stvarnih pripomb.

Centralizem je mogoče likvidirati v njegovem bistvu v nekaj tednih. Res so z njim zvezane tudi zadeve, ki potrebujejo nekaj več časa, kakor na primer sprejem zakonov o novi državni ureditvi. Toda vse to so stvari, ki se bodo lahko rešile mi-

